HØJBY nyt
Lokalnyheder for Højby-Lindvedområdet

Indlæg i Højby Nyt 2022 Nr. 2 & 3
Foretagsomhed og erhverv i Højby gennem tiden

Af:: Klaus Rokkjær

Når talen i Højby falder på en eller anden begivenhed i byen, er det ikke ualmindeligt at stedfæstelsen kan være "ved kroen" ," ved træskomandens hus ", "ved den gamle brugs" eller lignende. Nu har vi ikke alle boet lige længe her i byen, så det kan være interessant at finde ud af hvor disse huse ligger og ikke mindst, hvad der har været af erhverv ud over de gamle landbrug som ligger i byen.

Lad os forsøge at finde ud af hvor og hvad der har været af foretagsomhed i området gennem tiden .

Når man kommer fra Allerup ad Højbyvej, møder vi ca. 500m inden bygrænsen 5 ejendomme på venstre hånd. På den ene, nr.69, har der været vognmandsforretning , drevet af Aksel Madsen som startede i 1944 med at køre for brugsen med hest og vogn og senere lastbil. Sønnen Knud Madsen byggede hus ved siden af, nu Højbyvej 67, og fortsatte forretningen, og i 1966 blev der bygget hal til vognen . Der blev kørt med alt, hvad der kunne være på en lastbil , roer , korn , foderstoffer , sten ,grus og sågar flyttelæs, fortæller Aksels barnebarn Karsten,som videreførte virksomheden indtil 2006. Garagen ligger der stadig og et isolatør firma har til huse der nu.

Nørrelunden 5 er den første ejendom, man fra Højbyvej får øje på når man kommer østfra. Den gamle slægtsgård er forandret fra standard landbrug til et hestested med hestebokse , ridehus ,stutteri , dressur m.v. , desuden har der gennem 30 år været en forretning med rideudstyr.

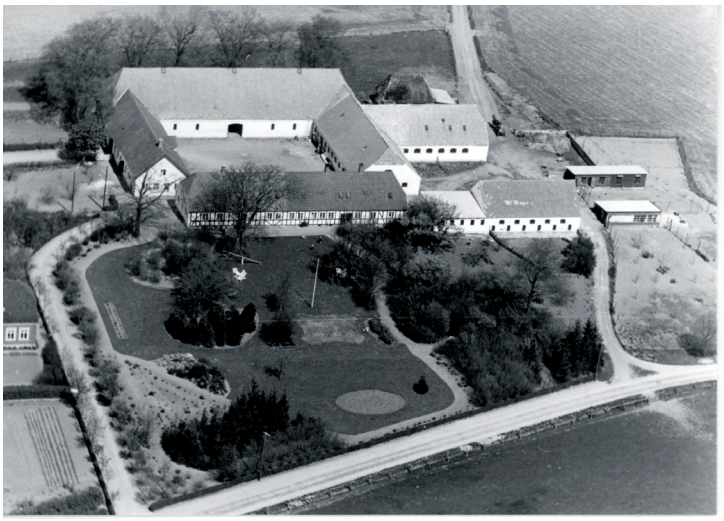

Nørrelund 5 ca 1939 ,længst til venstre ses en del af aftægtsboligen Nørrelund 3

Nørrelunden 3 er bygget som aftægtsvilla til gården Nørrelund, men ca 1941 flyttede skræddermester Ingemann Rasmussen ind med familie og etablerede forretning med både svend og lærling. De ophørte med skrædderi i 1953 og efter nogle års ansættelse på Tarup Andelsvaskeri som henholdsvis rensemester og strygerske, byggede de et renseri på Klaus Berntsensvej. En anden skrædder Aksel Hansen flyttede ind og videreførte aktiviteten på ejendommen indtil 1956. Han byggede også senere på Klaus Berntsensvej, men en tøjforretning.

Nørrelunden 6 husede Johannes Th. Nielsen med familie der havde vognmandsforretning fra 1950-erne og sønnen Niels videreførte den indtil 1997. Mellem

1892 og 1923 boede der på skift to æghandlere. En æghandler købte formodentlig æg hos lokale producenter og afsatte varerne til ægpakkeri og på torvedage. 1923 overtog mælkehandler Thorvald Hansen ejendommen. Han havde en bil forsynet med et par mælkejunger med hane og solgte mælk og smør i Højby og Allerup. Det var i løs vægt så folk måtte selv medbringe kander og fade til varerne, senere kom mælken på flasker. Under besættelsen var det slut med benzin, men så satte han skagler på bilen og anskaffede en hest, forretningen kunne fortsætte. Folk kunne også aflevere køkkenaffald i en stor spand, han medbragte, så var der mad til hans grise. Forretningen var kun halvdags så han supplerede med at køre lillebil for en vognmand. En driftig mand, rygter vil vide at han under krigen havde indrettet en maskine til at skære tobaksblade så han var leveringsdygtig i dansk,finskåren tobak.
Vi rykker tilbage til Højbyvej og forbliver på den et stykke tid. Lige før kirken ligger på venstre hånd Østergård, Højbyvej nr.45, hvor der naturligvis har været drevet landbrug gennem mange år ,men en datter fra gården, Else Marie Mogensen, havde fra 1981-2003 også keramikværksted her under navnet Ries Keramik.

Højbyvej 41 Torsagergård, har igennem en lang årrække været alm. landbrug , dog solgte den tidligere ejer Laurits Christiansen kartofler og grøntsager ved en vejbod.

I nr. 35, Brobæk, også en landbrugsejendom, har familien Stougaard i en snes år drevet virksomhed med sæber og papirvarer til virksomheder, desuden driver Susanne "Jensens Bogholderi". I et par år omkring 1990 var der også en gaveshop.

På den anden side af gaden, **Højbyvej 60 ,opførte firmaet Scanton** i 1955 bygninger til produktion af glideforskalling. Rundt i landet kunne man støbe bygninger hvor forskallingen løbende blev løftet opad så man kunne støbe i højden, især siloer. Der var ansat omkring 30 personer i Højby mest tømrere og smede og 150 til 200 rundt om i landet, det har været en af Højbys største arbejdspladser. I 1983 ophørte Scanton og der har senere været forskellige virksomheder i bygningerne bl. a. Hama List (maskinsnedkeri) og AP radiotelefon. I øjeblikket er der Højby VVS-forretning , Free Concept med gaveartikler, firmatøj m.m. , Tril Ind Cykler med cykelsalg og reparation samt Linée Tag samt tømrermester Brian Steffensen.

Højbyvej Nr.58C "Træskomandens hus"
Ejendommen havde jord til og blev drevet som husmandssted med landbrug og lidt dyr, men blev suppleret med erhverv, der som oftest havde noget med træ at gøre. Igennem 1800-tallet har der boet 4 bødkere efterfulgt af 2 træskomagere. Den seneste ,(Anders) Peter Petersen ,overtog efter sin far i 1933, det er uvist hvor længe han blev ved , måske indtil 1960-erne. Om ham skriver Hans Peter Nielsen i sine erindringer: Træskomand Petersen og hans kone Camilla hjælpedes godt med at lave træsko. Først blev der købt nogle elletræer i skoven, dem måtte de selv hugge ned, så blev stammerne slæbt hjem og lå en tid. Siden blev de skåret op i passende stykker, de trak i hver sin ende af saven. Han havde en lille båndsav på værkstedet ,hvor det grove arbejde blev gjort, afpudsning var med håndkraft. Hos P.P. kunne man få lavet træskofodtøj efter mål, han havde ikke noget fra fabrik. Leverancen til Brugsen havde han også , jeg husker når han kom kørende med sin trækvogn læsset med træsko, der var salg af den

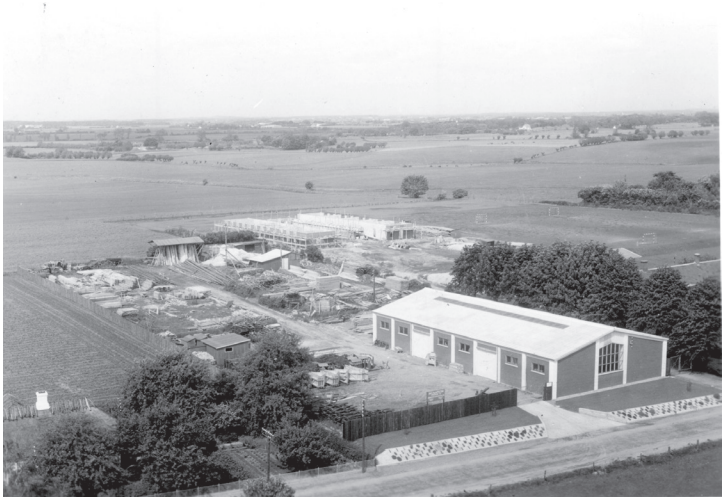

Højbyvej 60,Scanton år 1958 , i bagrunden ses byggeri af Højby Skole. foto Sylvest Jensen

Højbyvej 58C , Træskomandens hus år ca 1960

slags dengang..... P.P. Var i mange år i Svendborg på en træskofabrik inden han kom til Højby og overtog efter sin far, der blev boende hos dem indtil sin død ca 1940. P.P. Hjalp altid graveren med at grave grave på kirkegården, det kunne han godt nå ved siden af al det andet. Han havde altid god tid , men havde han lovet træsko færdig til en tid , kunne man regne med at de var færdige.

I nr. 58B er der foruden beboelse Lan Systue.

Højbyvej 27 blev i 1869 bygget af Klaus Berntsen til friskole samt hjem til hans familie,
friskolen flyttede ud i 1887. Skræddermester Mads Peter Hansen overtog ejendommen og havde systue her. I 1927 overtog en sygeplejerske/jordmoder ejendommen og der blev rekreationshjem og senere føde- og spædbørnshjem indtil 1936. Grundet ankomsten af spædbørn blev eng området bag huset af folkevidet omtalt som Faraos mose.(De fleste husker måske fortællingen om Moses der ankom i en sivbåd). Formentlig var der tale om ugifte kvinder, der blev sendt på diskret ophold indtil fødslen, med evt. senere aftale om adoption. Ejendommen blev efterfølgende købt af Krogsøe, han arbejdede med radio og elektriske artikler. Krogsøe havde forretning i Odense med flere filialer og der blev en en gros forretning, der senere hed Sumax. På et tidspunkt lavede man armaturer til lysstofrør og havde noget produktion i Højby med bl.a. fremstilling af spoler. I slutningen af 1956 blev der opstand i Ungarn, det blev nedkæmpet af sovjetiske styrker og resulterede i mange flygtninge. For at hjælpe arrangerede Danmarks Radio en storstilet landsindsamling med 3 store tv- shows i marts 1957. Fjernsyn var nyt og sjældent, så Krogsø arrangede, at 5- 6 fjernsyn blev opstillet i forsamlingshuset, så byens befolkning kunne komme ind og følge med i den store begivenhed. Desværre gik de alle i stykker, sandsynligvis fordi de var iskolde og der så satte sig kondensvand i højspændingen ; en flot gestus blev desværre forgæves. I dag er der bolig for familien Lüthy i nr.27 de driver børnehave på stedet. Alt i alt en ejendom som gennem tiden har været knyttet til børn.

Højbyvej 25, Margrethesminde, "Skomagerens hus"blev bygget i 1923 af skomager Johannes Ærenlund . Her havde han forretning med fremstilling og salg af sko samt reparation af fodtøj, der var udstilling ud til vejen og værksted i bagsiden af huset. Han var desuden i mange år organist ved Højby Kirke og spillede også lidt ude, på violin. Forretningen bestod indtil han solgte huset i 1975, hvorefter han flyttede til Lindvedparken Han tog sin bil med sig, en Ford Y fra 1932 som efter sigende kun havde kørt 150.000 km, så det var ikke på landevejen han havde brugt sin tid. Ejendommen blev solgt til familien Burmølle hvor Anne Marie fra 1993 og en snes år frem fremstillede og solgte hudplejeprodukter og teatersminke.

Nu er vi nået til **nr. 23, Højby Forsamlingshus** som blev bygget i 1878 for privat indsamlede midler for at afholde møder og træning til skytter og gymnastik. I 1895 køber Højby Kommune huset . Det benyttes også til selskabelighed og indtil 1942 var det Højby Kro, der stod for beværtningen. Derefter var der ansat forskellige værter/bestyrere, driften overgik til Foreningen Højby Forsamlingshus i 1992 og efter yderligere et par værter blev huset forpagtet ud til virksomheder, der tog sig af drift og beværtning , lige nu er det firmaet Birk og Conrad.

Nu bevæger vi os over på den anden side af gaden til **Højbyvej nr.56** hvor Korterman Blikkenslager har til huse. Et gammelt hus blev ned-

Højbyvej 27 år 1881, Klaus Berntsens hus og friskole

Højbyvej 25 Skomagerens hus ca. 1930

revet og det nuværende hus blev opført af slagter Hans Peter Frederiksen omkring 1923 .Baghuset blev indrettet til slagtehus og kølerum. Der var ingen butik, så han har sikkert haft en vogn og kørt rundt og solgt kødet herfra. Senere byggede H.P. Frederiksen slagterbutik og kølerum på Højbyvej 44 (hvor Dorthe. E. Coiffure ligger i dag). H.P.F. var meget interesseret i travløb og fik installeret en hest, som vandt noget på Odense Væddeløbsbane. Ejet af en slagter løb den vel for

Højbyvej 56 ,Slagtermester Frederiksens hus ca 1950

livet :-).
Nu er det vel tid holde en pause på vores tur i Højby Øst og hvad er vel mere naturligt end at holde den på **Højby Kro , Højbyvej nr. 50** på hjørnet af Svendborgvej, i dag en erhvervsejendom med forskellige lejemål. Tidligere hjemsted for CalWin som laver beregninger for VVS-branchen, endnu før havde Rank Xerox kontor her, de to gjorde den gamle kro flot i stand og transformerede den til administrationsbygning.
Oprindelig var det et landbrug, men allerede i 1822 benævnes ejendommen som kro . På den anden side af Højbyvej, der hvor der nu er anlæg, havde kroen en gammel lade, som blev brugt til rejsestald og pissoir, der var også et "bissekammer" hvor landstrygerne kunne overnatte (vistnok et krav at kroer skulle have et sådant). Den egentlige kro lå på den nordlige side af Højbyvej og var en vinkelbygning, hvor det andet ben lå langs med Svendborgvej, der var en port lige på hjørnet midt i vinkelbygningen. Bagved og parallelt med Højbyvej lå beboelsen, et almindeligt stråtækt stuehus at se til.
Kroens kunder var vel især rejsende fra landevejen, der var en flot have til ,hvor man på sommerdage kunne nyde traktementet udendørs og på et tidspunkt stod kroen også for serveringen i forsamlingshuset. Naturligvis har de lokale højbyboere også benyttet kroen. Foruden servering havde kroen også et stykke af Højby Åsen hvor man gravede grus. Der har været en del forskellige ejere af den stråtækte kro, som brændte i 1942, efter sigende havde brandvagterne megen fornøjelse af at rydde op i vinkælderen, hvor ikke alle drikkevarer var gået til i branden. Efterfølgende blev kroen genopført i sin nuværende form, hvor man havde verandaen til venstre, når man gik ind ad hovedindgangen og krostuen til højre. De seneste år var der også en indgang i den østlige del af bygningen ,hvor man gik lige ind i "slyngelstuen" med bar og hvor vægten nok var lagt på de flydende varer. Der var også 6-7 værelser til udlejning , fortrinsvis til rejsende håndværkere. Boligen var tabt efter branden, men i 1960 blev der bygget en, i den nordlige del af haven (tæt på det nuværende busstoppested). Efter mange ejere og forpagtere , heriblandt medlemmer af Panton familien, ophørte krodriften i 1993 og der blev bygget om til det nuværende flotte udseende.

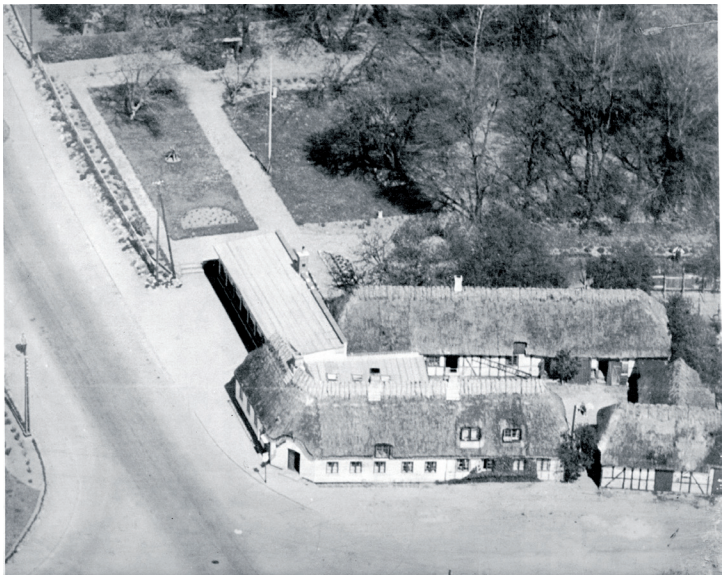

Højbyvej 50, Højby Kro 1939 (krydset Højbyvej, Svendborgvej)

Vi stopper turen her for denne gang, foretagsomheden har været stor, og for mange nødvendig og vi har endda ikke fået det hele med, der har også været hjulmager, biavler, væver og kørende fiskehandler m.m.
Vi vover os senere over Svendborgvej og fortsætter turen ad Højbyvej og møder elværk, karetmager, barber, snedker, frugtavler, købmand ,vvs-er,smed, bager og flere.
Her slutter indlæg i nr. 2022-2.

Tekst og billeder fra indlæg i nr. 2022-3:

På en tidligere tur har vi bevæget os ad Højbyvej fra øst, været et smut op ad Nørrelunden og fortsat til Svendborgvej, som vi nu krydser og når til **Højbyvej 48 ,SuperBrugsen Højby**. Den blev bygget her i Bakkegårdens have i 1967. Den er ombygget/udvidet mange gange siden med slagterafdeling, benzintank, vaskehal og højlager. Det krævede, at en naboejendom nr. 46 blev nedrevet i 1994. Også det tidligere bageri på Klaus Berntsens Vej blev købt og nedrevet, grunden er nu tom. I 2005 overtog man posthuset og etablerede kiosk med Tips og Lotto senere åbnede Baker Boys bageri i forretningen. Brugsen havde tidligere til huse på Højbyvej 11, det kommer vi til senere.

Nu går vi over Højbyvej til det andet hjørne Svendborgvej 321. Indtil 1936 lå byens største gadekær her i nærheden og det udnyttede man, da man etablerede Højby Elektricitetsværk. Gadekæret strakte sig ud over, hvor Højbyvej nu ligger, næsten op til Brugsens mur, og det kunne man bruge til at udlede kølevand. Elværket blev bygget og sat i drift 1909 og var ejet af et aktieselskab, som lokale borgere havde stiftet. Inden da havde man vel kun mand-, heste- og vindkraft og måske dampmaskiner. Generatoren, der blev drevet af en dieselmotor fra Burmeister og Wain, leverede strøm til de 16 aktionærer og en halv snes forbrugere i 1910. Ressourcerne var knappe dengang, f.eks. skulle en syerske betale 10 øre ekstra pr. kWh. i vintermånederne, fordi hun brugte elektrisk strygejern. Under Første Verdenskrig blev det svært og dyrt at anskaffe diesel, så man byggede en vindmølle til at supplere energiforsyningen. Trods disse udfordringer steg antallet af forbrugere og efterhånden var kapaciteten ikke tilstrækkelig. I stedet for at udbygge valgte man i 1927 at få leveret vekselstrøm fra Odense Elektricitetsværk og ændrede aktieselskabets navn til Højby Elektricitetsforsyning, som distribuerede og solgte strømmen til forbrugerne. Det varede lige til 1978, hvor elforsyningen blev solgt til EFFLA. Højby Elværks bygninger blev solgt til karetmager Kristian Bihl i 1927.
(Har du lyst at vide mere om elværket, kan du gå på arkivets hjemmeside: www.hojby-fynlokalarkiv.dk/lokalhistorier og vælg Højby-Elværk.)

Højby Elværk 1909, Billedet er taget fra krydset Svendborg, Højbyvej hen mod banen. Bemærk det store gadekær, hvor Højbyvej nu ligger

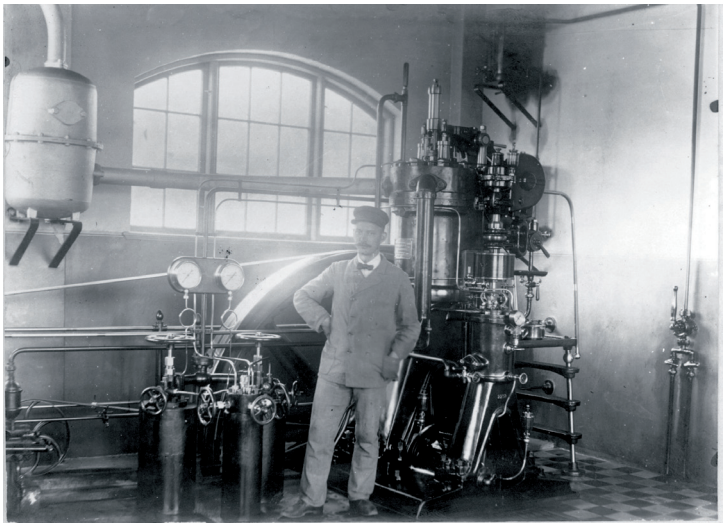

Interiør Højby Elværk ,med elværksbestyrer Svend Madsen ca 1910

Karetmagerfaget er næsten ukendt i dag, men Kristian Bihl arbejdede i træ og med alt hvad der havde med vogne at gøre, træhjul, reparation og bygning af heste- og landbrugsvogne, lad- og trækvogne , byggede lad og førerhus til lastbiler, lavede tønder og kar og dritler, slædemeder og også håndtag til diverse redskaber. I 1936 blev elværksbygningen revet ned, gadekæret sløjfet og Højbyvej rettet ud til sit nuværende forløb. Kristian Bihl byggede i stedet lidt sydligere på grunden et nyt hus med værksted i stuen og privat bolig på første sal. Der blev udvidet med yderligere en værkstedsbygning i 1960. Her fortsatte sønnen Flemming arbejdet med køretøjer, men som autoopretter. Han havde også specialiseret sig i indretning af handikapbiler. Senere blev der indrettet autoværksted, drevet af forskellige ejere, Højby Autoservice, Bilsynseksperten. Efter en brand i den nyeste værkstedsbygning blev der diagnosecenter for biler og nu har Kaos Skilte til huse her med reklameskilte til biler og facader. I den anden bygning holder Gail´s Skin&BeautyCare til i den tidligere private bolig på første sal.

Cirka hvor Brugsens personaleparkering og

vareindlevering nu befinder sig, lå ejendommen Højbyvej nr. 46, byens barbersalon. Her byggede Peter Andersen i 1919 bolig med barbersalon i stueetagen. Det var almindeligt i 1920-erne at mænd blev barberet nogle gange om ugen hos barberen. Der var en "klippekortordning" så man kunne købe 10 barberinger for 1 krone. Børn kunne ikke blive klippet om lørdagen, da var der for travlt med andre kunder. I stille stunder kunne P.A. også få tid til at passe sine bier, desuden drev han lillebil en kort periode. I starten af 1930-erne åbnede hans kone Laura damefrisørsalon på første sal. I 1962 blev forretningen i stueetagen udlejet til Preben Nielsen som drev den indtil 1980-erne, som herrefrisør.

Nu er turen nået til **Klaus Berntsens Vej på nr. 1,** som i dag er en tom grund. Her opførte skrædder Aksel Hansen og hustru Else i 1970 forretningen "Tøjhuset". De havde fra 1953-1956 haft skrædderi på Nørrelunden 3, men solgte nu dame- og herretøj fra den nye forretning. I 1977 afstod de butikken ,som allerede året efter blev solgt til bagermester Niels Erik Kaalund og der blev bygget bageri bag forretningen. Mange husker sikkert, at der søndag morgener var kø foran butikken for at købe morgenbrød. 1989 blev bageriet overtaget af bagermester Axelsen, som i forvejen havde forretning på Dalumvej. Fra min hustru ved jeg, at han var flink til at invitere børnene fra den nærliggende børnehave, Skovløkken, på besøg i bageriet, det syntes de var spændende. I 2011 lukkede bageren, ejendommen blev købt af Superbrugsen og revet ned i 2012.

En anden skrædder, som ligeledes havde haft skrædderi på Nørrelunden 3, byggede på nabogrunden Klaus Berntsens Vej nr.3. Det

Kl. Berntsens Vej 1, ca 1990

Kl. Berntsens Vej 3 ca 1986

var Oluf Ingemann Rasmussen og Kathrine som fik opført renseri, med privatbolig bagved. Virksomheden ophørte i 1978 da Den Danske Provinsbank indrettede en filial, dengang opstod der bankfilialer rigtig mange steder med både kunderådgivning og kassebetjening. Med Sparekassen Fåborg i Bakkegården og Bikuben på Højbyvej var der således 3 pengeinstitutter i Højby . Dengang var renten høj og gebyrerne små, kontanter kunne skaffes alle steder og negativ indlånsrente var kun noget, man havde hørt om fandtes i Schweiz. Provinsbanken blev i 1991 til Danske Bank, som lukkede afdelingen i 1993. Genbrugsen åbnede 1998 hvor frivillige sælger tøj og indbo og hvor overskuddet går til velgørende formål.

Klaus Berntsens Vej 5-7 ,Aldi byggede her en ny afdeling som åbnede i 2005 og lukkede igen i 2017, efter at kæden havde haft et stort underskud og man skar ned og reorganiserede over hele landet. Nu er der selskabslokale.

På den anden side af vejen, **Klaus Berntsens Vej nr. 4** havde Mona Mortensen frisørsalon med både dame- og herrefrisør, hun startede i 1972, hvor huset blev bygget og blev ved med aktiviteten indtil 2011.

Længere nede af Klaus Berntsens Vej havde to brødre hver deres tømrerfirma. Hans E. Larsen og Kjeld E. Larsen drev forretning fra 1970-erne og Hans solgte i 1995. Kjeld (ham med grønne biler) solgte sin forretning i 2007, den blev efterhånden ændret til et skadeservicefirma og flyttede fra Højby.